Elena Gorschkow

31.10.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV ke 6.11.2024 klo 11.30

Hallituksen esitys eduskunnalle Työkanava Oy -nimistä osakeyhtiötä koskevan lainsäädännön kumoamiseksi, HE 118/2024

Lausunnon pääkohdat

- STTK ry pitää päätöstä Työkanava Oy:n toiminnan lakkauttamisesta valitettavana ja ennenaikaisena.
- Lakkauttamisella ei ole merkittäviä valtiontaloutta kohentavia vaikutuksia.
- Työkanava Oy:n lakkauttamisen myötä myönteinen potentiaali osatyökykykyisten ja vammaisten työllisyyden vahvistamiseksi jää saavuttamatta. Tällä saattaa olla heikentävä vaikutus työllisyysasteeseen pitkällä aikavälillä.
- Palkkatuen käyttöä yrityksissä tulee lisätä. Päätös poistaa työttömyysturvan työssäoloehdon kertyminen palkkatuetussa työssä, tulee perua.
- Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukaista vammaisten henkilöiden mahdollisuutta työllistyä tulee edistää vaihtoehtoisin keinoin.

Yleistä

STTK pitää välttämättömänä, että työelämän yhdenvertaisuutta kehitetään konkreettisesti luomalla osatyökykyisille henkilöille mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Yhdenvertaisessa mahdollisuudessa osallistua työelämään on kyse ihmis- ja perusoikeuksien toteutumisesta. Oikeus työhön on osallisuuden näkökulmasta periaatteellinen ja tärkeä.

Osatyökykyisten työllistymisvaikeudet liittyvät valitettavan usein työelämän kielteisiin asenteisiin ja heikkoon kykyyn huomioida osatyökykyisiä henkilöitä. Erityisesti heikoimmin työllistyville osatyökykyisille, kuten vammaisille ja kehitysvammaisille, on olemassa erinomaisia tukipalveluita, joita on suunnattu sekä työntekijöille että heidän työnantajilleen. Palveluiden heikko tuntemus ja palvelujonojen pituus kuitenkin vähentävät niiden käyttöä. Osatyökykyisten työllistämisessä on tärkeää integroida olemassa olevia hyviä käytänteitä ja palveluita nykyistä sujuvammiksi työelämän näkökulmasta. Työkanava Oy:n tavoitteena on ollut mainitun kaltaisten haasteiden ratkaiseminen. Haasteiden monisyisen luonteen vuoksi, toiminnan tuloksellisuuden luotettava toteaminen edellyttäisi pidempää tarkastelujaksoa.

Elena Gorschkow 31.10.2024

Erillistehtäväyhtiö Työkanava Oy:n lakkauttaminen

STTK kannatti edellisellä hallituskaudella vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä edistävän Työkanava Oy:n perustamista. Erityistehtäväyhtiön perustaminen nähtiin perusteltuna niin sosiaalipoliittisista kuin työllisyyspoliittisista syistä. Erityistehtäväyhtiön perustamisen oli perusteltua sen yhteiskunnallisen tehtävän vuoksi, yhtenäisten ja yhdenvertaisten käytäntöjen luomiseksi osatyökykyisten työllistämiselle.

Työkanava Oy:n toiminta käynnistyi vuoden 2023 alussa. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan se ei ole saavuttanut asetettuja työllisyystavoitteita. Esitysluonnoksessa todetaan seuraavaa:
”Työkanava Oy:tä perustettaessa arvioitiin, että yhtiö olisi sen alkuvaiheessa alijäämäinen ja suurin osa säästöistä kertyisi vasta pitkällä aikavälillä. Työkanava Oy on ollut olemassa vasta niin lyhyen aikaa, että yhtiön kannattavuuden arviointi sen toimintakauden tässä vaiheessa ei anna luotettavaa kuvaa yhtiön toiminnan tuloksellisuudesta.”

STTK katsoo, että yhtiön toimittua vain hyvin lyhyen aikaa erittäin vaikeasti työllistyvän asiakaskunnan parissa, ei sen toiminnan kannattavuudesta tai vaikuttavuudesta tulisi tehdä pitkälle johtavia arvioita. Yhtiön yhteiskunnallinen tehtävä huomioiden, olisi sen toiminnan tosiasialliseen käynnistymiseen tullut antaa kulunutta jaksoa pidempi tarkastelujänne.

Osatyökykyisten työllistäminen ja työllisyysaste

Hallituksen esitys Työkanava Oy:n toiminnan lakkauttamisesta tavoittelee menosäästöjä. Yhtiön toiminnan kustannukset olivat vuosina 2022–2023 yhteensä noin 1 364 000 euroa. Yhtiön arvion mukaan vuoden 2024 kustannukset tulevat olemaan noin 2 700 000 euroa, josta liiketoimintatulojen osuudeksi arvioidaan 14 prosenttia. Varat on käytetty toiminnan käynnistämiseen. STTK katsoo, että valtiontalouden näkökulmasta kyse on vähäisistä kustannuksista, joilla kuitenkin olisi voinut olla pitkällä aikavälillä myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen sekä työelämän yhdenvertaisuuteen.

Työkanava Oy:n toimintaa tulisi tarkastella osana laajempaa työllisyysasteen nostamiseen tähtäävien keinojen kokonaisuutta. Ratkaisevaa on, että vaikeasti työllistyvä työnhakija saa esimerkiksi osaamisvajeeseen tai tilapäiseen työkyvyn heikkenemiseen vastaavat monialaiset palvelut oikea-aikaisesti. Palveluverkon tavoitteena tulee olla kaikkien työnhakijoiden viiveetön pääsy avoimille työmarkkinoille. Tähän palvelutarpeeseen vastaaminen edellyttää resursseja, yksilöllistä tukea sekä palvelurakenteen kehittämistä.

Suomessa arvioidaan olevan 65 000 työelämän ulkopuolella olevaa työhön halukasta ja kykenevää osatyökykyistä.

Elena Gorschkow 31.10.2024

Vaikka Työkanava Oy keskittyy vain erityisen vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen, olisi sen toiminnassa syntyvien käytänteiden ja mallien voitu ennakoida tukevan osatyökykyisten työllistymisen edellytyksiä pitkällä aikavälillä myös laajemmin.

Palkkatuen käyttö

Hallituksen esitysluonnoksessa viitataan resurssien hyötykäyttöön ja esimerkiksi palkkatuen merkitykseen työllistymisessä. STTK pitää palkkatukea tärkeänä osatyökykyisten työelämään pääsyä tukevana väylänä. Yritysten palkkatuen käyttöä tulisi lisätä. Hallitus on poistanut työttömyysturvan työssäoloehdon kertymisen palkkatuetussa työssä. Muutos heikentää palkkatuettuun työhön hakeutumisen kannusteita ja sen perumista tulisi harkita.

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukainen vammaisten työelämäoikeuksien toteutuminen Suomessa

Työkanava Oy:n tavoitteena on työelämän yhdenvertaisuuden edistäminen. Sen toiminnan keskeinen merkitys nojaa kohderyhmän ihmis- ja perusoikeuksien turvaamiseen (perustuslain 22§). Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen (27/2016) mukaan sopimusosapuolet sitoutuvat edistämään lainsäädännön avulla asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on muun muassa edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä, edetä urallaan työmarkkinoilla sekä heidän avustamistaan työn löytämisessä, saamisessa ja säilyttämisessä sekä työhön palaamisessa.

Hallituksen esitysluonnoksessa Työkanava Oy:tä koskevan lainsäädännön kumoamista perustellaan yhtiön vähäisillä tuloksilla, eikä yhtiön lakkauttamisella siksi esitysluonnoksen mukaan voida katsoa olevan merkitseviä perusoikeudellisia vaikutuksia. On kuitenkin perusteltua kysyä, millä toimin hallitus edistää YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen toteutumista työllistymisen osalta. Osatyökykyisten työllistyminen avoimille työmarkkinoille on Suomessa tällä hetkellä erittäin haasteellista. Työkanava Oy on harvoja konkreettisia toimia, joilla näihin haasteisiin on pyritty pureutumaan.

STTK katsoo, että osatyökykyisten ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevien työllistymiseksi on löydettävä vaihtoehtoisia keinoja. Suomessa tulisi selvittää muiden toimien ohella niin sanottua Saksan mallia. Saksassa vähintään 20 henkilöä työllistävän yrityksen henkilöstöstä vähintään viisi prosenttia tulee olla sairauden tai vamman perusteella osatyökykyisiä. Yrityksillä on mahdollisuus saada korotettua palkkatukea osatyökykyisen työntekijän kolmen ensimmäisen työskentelyvuoden ajan.

Lisätietoja: Elena Gorschkow, yhteiskuntavaikuttamisen päällikkö
elena.gorschkow@sttk.fi